

Marchenko V.M., Bihun A.V.
National Aviation University

WORLD EXPERIENCE IN PROVIDING SOCIO-ECONOMIC SECURITY OF ENTERPRISE

Summary

Directions of providing socio-economic security of enterprises in different countries were investigated. The main tools used to achieve socio-economic security were determined. The features of providing socio-economic safety of enterprises in different countries were analyzed. Common features of providing socio-economic safety of enterprises were identified. Areas of improvement of the national system of socio-economic security were proposed.

Keywords: socio-economic security, enterprise, countries, threats, international experience.

УДК. 339.9

ОЦІНЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ КОНВЕРГЕНЦІЇ ПРОЦЕСІВ В ЄС

Молчанова Е.Ю., Веремієнко Т.С.

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

Головня Ю.І.

Київський національний торговельно-економічний університет

Досліджено основні проблеми дисбалансу економічного розвитку в регіонах ЄС. Розглянуті особливості конвергенції та дивергенції в ЄС в різні періоди. Визначені індикатори дивергенції регіонів ЄС. Виявлена відмінна риса європейського регіонального планування та прогнозування. Проаналізовані етапи прогнозування економічної конвергенції регіонів.

Ключові слова: європейський регіон, конвергенція, дивергенція, реальна конвергенція, номінальна конвергенція.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток світового господарства свідчить про подальшу кризу економічного розвитку багатьох країн світу, в основному – це розвинені країни, які стикнулися з проблемами перевиробництва та реалізації своєї продукції. Потенціал зростання залишають за собою менш розвинені країни світу. Проте, брак інвестиційної привабливості, бюрократія та неефективне використання наявних ресурсів не дозволяють їм в повній мірі використовувати свій економічний та інтелектуальний потенціал. Ще однією не менш вагомою причиною економічного спаду та нерівномірного соціально-економічного розвитку країн світу є зосередження ділової активності у великих містах світу та ділових столицях. Стрімкого розвитку набули локальні інноваційно-інвестиційні центри, які посилили асиметрію економічного розвитку країн, а інколи й поглибили її на внутрішньо-регіональному рівні. Останню почали називати локальною (регіональною) асиметрією, яка у багатьох випадках загрожує територіальній цілісності держави.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Серед провідних вчених світу слід та вітчизняних науковців слід виділити дослідження Ю. Лещука [1], Д. Лук'яненка [3], В. Чужикова [7], А. Федорука [5], Г. Ярової [8], Федонюк С. [4], К. Бруера [9] та ін.

Виділення раніше не дослідженої частин загальної проблеми. Пріоритетним у регіональній політиці має стати теза про те, що країни ЄС не можуть залишатися поза межами глобального економічного розвитку. Всі країни ЄС повинні стати конкурентоспроможними на внутрішньо-регіональному та світовому ринках товарів, праці і капіталу. Тому визначення чіткої регіональної політики повинно будуватися на нівелюванні асиметрії розвитку та посиленні конвергенції регіонів.

Мета статті. Дослідити етапи формування регіональної політики ЄС та виявити основні етапи прогнозування конвергенції його регіонів.

Виклад основного матеріалу. Не минула проблема асиметричного розвитку і постіндустріальні країни світу. Виникла необхідність регулювання диспропорцій в цих країнах шляхом впровадження нових найбільш ефективних механізмів та інструментів регіонального розвитку, які не будуть призводити до трансформації регіональної структури господарства та гіпертрофованого руху капіталу і робочої сили.

Причинами такого дисбалансу у глобальному конкурентному середовищі є:

- посилення інноваційної складової суспільного відтворення капіталу на регіональному рівні;
- стрімке зростання кластерів і технопарків;
- посилення синергетичного ефекту регіональної інтеграції та перехід багатьох функцій управління від держави до регіонів тощо [1].

Європейський Союз є беззаперечним лідером регулювання регіональних дисбалансів. Прихильники «нордичної» регіональної економічної моделі (Х. Балдершейм та К. Сталберг) виділили *три основні групи регіонів Євросоюзу*, на які спрямовані регулювання [3, с. 347–358]:

1) регіони, що характеризуються високим рівнем ділової активності, зразковою інфраструктурою, диверсифікованим характером виробництва;

2) регіони з нестійкою тенденцією до економічного зростання, менший рівень диверсифікації виробництва, висока питома вага венчурного капіталу;

3) регіони, що представляють собою маргіналізовані регіони з низьким рівнем економічної активності, рівень розвитку інфраструктури в них суттєво відстає від інших регіонів постіндустріальних країн.

У відповідності до *принципу концентрації категорій*:

- найменш розвинені регіони – регіони з показником ВВП на душу населення нижче, ніж 75% від середнього показника по ЄС-28, – залишається пріоритетом регіональної політики. На підтримку зростання і створення робочих місць у цих регіонах планується витратити понад 162 млрд. євро, або 43% коштів регіональної політики;

- транзитні регіони (ВВП на душу населення від 75% до 90% серед-неєвропейського рівня) можуть розраховувати на 39 млрд. євро, або трохи більше 10% коштів;

- більш розвинуті регіони (ВВП на душу населення більше 90% від середньоєвропейського показника) отримати 53 млрд. євро, або 14% коштів політики згуртування ЄС.

Перш ніж застосувати політику регіонального регулювання слід виділити *головні фактори регіональних диспропорцій в ЄС*:

- рівень економічного розвитку (показник валового внутрішнього доходу на душу населення);

- характер ринку робочої сили (рівень тривалого безробіття).

У рамках структурної та регіональної політики Європейського Союзу визначено шість основних програмних завдань, чотири з яких спрямовані на зміну ситуації в регіонах, зокрема [2]:

1. Сприяння розвитку та структурному вирівнюванню відсталих регіонів.

2. Трансформація регіонів, що потерпають від промислового спаду.

3. Стимулювання розвитку та структурного вирівнювання сільських районів.

4. Стимулювання розвитку та структурного вирівнювання північних районів.

На підставі цих характеристик визначають рівень розвитку регіонів. Так, на рівні внутрішніх регіонів мають місце як конвергентні (долання контрастності розвитку) тенденції до зближення за основними макроекономічними показниками, так і дивергентний (зростання контрастності) рух посилення нерівномірності розвитку.

Прикладом дивергенції в ЄС є кризовий період 2008-2009 рр. є Греція, Португалія та Італія. Показниками, за якими можна охарактеризувати це явище в Греції, були масштаби безробіття, конкурентоспроможність, обсяги державного боргу. Незважаючи на списання частки боргу приватному сектору, Греція продовжувала збільшувати обсяг державного боргу. Відтак п'ять регіонів Греції, не тільки не проявили тенденцію до зближення, а навпаки, вже наприкінці 90-х років їм стала притаманна дивергенція до інших регіонів ЄС. Так, регіонами з найвищим показником ВВП на душу населення є південна Німеччина, південь Великої Британії, північна Італія, Бельгія, Люксембург, Нідерланди, Австрія, Ірландія та скандинавські країни. ВВП провідних регіонів ЄС виявляється в два рази більше, ніж, наприклад, у Мальти, а розрив з такими країнами, як Естонія, Латвія або Кіпр, становить до 30 – 40 разів. [5]

Всередині ЄС рівень ВВП на душу населення коливається від 28% (Severozapaden, Болгарія) до 343% (Внутрішній Лондон) від середнього по ЄС (6500 євро за ПКС). Люксембург (280%, 70000 євро за ПКС), Брюссель (216%, 54100 євро за ПКС) – на позиціях 2 і 3 з 271 статистичних позицій, слідом йдуть Groningen (Нідерланди, 198%, 49700 євро за ПКС), Гамбург (Німеччина, 188%, 47100 євро за ПКС), Прага (Чехія, 173%, 43200 євро за ПКС), Bratislavsky kraj (Словацьчина, 167%, 41800 євро за

ПКС) [6, с. 74]. В 2008 р. ВВП на душу населення за даними Євростату був меншим, ніж 75%, ніж в ЄС-27 в 67 статистично визначених регіонах, при цьому в них живе 24,4% населення ЄС, Хорватії та колишньої Югославської республіки Македонія, і тільки 25% цих регіонів належать до ЄС-15 [16].

Міжрегіональні відмінності в рівні економічного розвитку ускладнюються різною глибиною соціальних проблем. Одним з кращих індикаторів є безробіття, оскільки навіть в умовах динамічного зростання наявність значної кількості людей, не здатних знайти роботу (особливо серед молоді), вкрай негативно впливає на весь соціальний клімат.

У той же час ситуація в різних країнах ЄС неоднакова. За даними Євростату, в 2011 р. максімальний рівень безробіття спостерігався в Іспанії (20,8%), Латвії (19,4%), Естонії (18,6%) і Литві (18,2%), найнижчі показники безробіття були зареєстровані в Нідерландах (4,4%) та Австрії (4,5%). [16]

Необхідно враховувати контрасти і всередині окремих країн. Найбільш критична ситуація, мабуть, складається в Бельгії. Рівень безробіття за статтю та віком (15-24 роки) в країні склав у 2011 р. 22,4%. Проте середній по ЄС рівень безробіття досягається в основному за рахунок благополучної ситуації у Фландрії (11%). У неблагополучних регіонах – Région de Bruxelles-Capitale, Prov. Hainaut, Région wallonne – аналогічний показник становить відповідно 39,7%, 35,9% та 30%. [16]

В Німеччині та Італії міжрегіональні контрасти за рівнем безробіття зводять нанівещь позитивний ефект від вирівнювання економічного розвитку. Так, на півдні Західної Німеччини, у федеральних землях Баден-Вюртемберг і Баварія, рівень безробіття досягає 7%, тоді як у всіх східнонімецьких землях він стабільно перевищує 14% (Берлін – 14,6%; Бранденбург – 15,1%). [5]

Згладжування міжрегіональних контрастів в ЄС часто досягається вирівнюванням кількісних показників, при якому зберігається якісне відставання проблемних територій в постіндустріального розвитку інноваційного суспільства. Отже, регіони ЄС розрізняються не тільки за рівнем поточного економічного розвитку або соціальної ситуації, але і за можливостями змінити ситуацію.

Ще одним індикатором служить забезпеченість домогосподарств доступом до мережі Інтернет. У 2011 р. в середньому по ЄС-27 доступ в мережу Інтернет мали 59% домогосподарств. При цьому займали лідируючі позиції Нідерланди – 90,5%, Люксембург – 90%, Норвегія – 89,25%. Найгірше становище спостерігалось в Болгарії та Румунії: тут, відповідно, лише 31,88% та 42,58% домогосподарств мали доступ до мережі Інтернет. Проте в трійку «аутсайдерів» потрапив і «старий» член ЄС – Греція (43,75% домогосподарств з доступом). В той же час в економічно досить проблемною Латвії, як і в багатьох інших постсоціалістичних країнах, що зберігають, на відміну від індустріально-аграрних країн Південної Європи, значний інноваційний потенціал, показники виявилися не гірше, ніж в Іспанії. Тут 2/5 населення мали домашній доступ до мережі Інтернет. При цьому в Латвії доступом користувалися 60% домогосподарств, а в Іспанії – лише 58,5% домогосподарств. [4]

Всередині країн нерівномірність охоплення населення послугами мережі Інтернет також дуже значна. Значне коливання доступу населення спостерігаються в Іспанії, Італії, Угорщині та Португалії.

Ще більшою мірою згладжування міжрегіональних контрастів в ЄС залежить від активності в сфері НДДКР. Ані поточна підтримка відстаючих тери-

торій, ані навіть створення спільного сприятливого інвестиційного клімату для підприємств (найчастіше мають середню або низьку наукоємність) не дає сталого скорочення розриву в рівні регіонального розвитку. Ліквідувати в перспективі прірву між провідними економічними центрами ЄС і периферійними або депресивними територіями можна лише одним шляхом – створюючи можливості для нарощування в регіонах власного потенціалу інноваційного розвитку.

В цілому на НДДКР в ЄС щорічно витрачається понад 200 млрд. євро, або 1,83% ВВП, причому більше 3/5 забезпечує підприємницький сектор. Поки витрати розподіляються вкрай нерівномірно, хоча далеко не завжди частка витрат на дослідження і розробки залежить від загального рівня економічного розвитку регіонів.

Отже, результати реалізації сучасної політики регіонального та локального розвитку є суперечливими: 1) частка населення, що живе в регіонах, з ВВП на душу населення за ПКС меншим, ніж середній по ЄС-27 впала, в той же час частка населення, що проживає в регіонах з рівнем ВВП на душу населення більшим, ніж 125% від середнього по ЄС скоротилася що в результаті привело до того, що частка населення, що попадає в середину інтервалу 75-125% зростає з 47,6 до 56,2%; 2) економічна криза 2008-2009 призвела до зростання дисперсії рівня безробіття за регіонами в ЄС і змінила напрямки тенденції до падіння рівня безробіття, яка спостерігалася з 2003 р.; 3) відбувається зростання диференціації регіонів в нових членах ЄС.

Однак домінуючим виявився все ж таки процес конвергенції регіонів, який забезпечив суттєве долання регіональних диспропорцій, гармонізацію трансграничного співробітництва, зменшення внутрішньої міграції населення, які проявлялись наперед у зменшенні контрастності у розвитку регіонів, подоланні територіальних диспропорцій, плануванні міграційних потоків та ін. [7, с. 200].

Згідно статті 121 Угоди про утворення ЄС і Протоколу про *критерії конвергенції*, її рівень оцінюється за такими критеріями:

- високий рівень стабільності цін (інфляція не має перевищувати середній рівень інфляції у країнах-членах з найкращою ціновою стабільністю більше ніж на 1,5%, наприклад у 2003 р. фактично бути не більше 3% (A report on the Costs and Benefits of Poland's Adoption of the Euro);

- стабільність фінансового стану уряду (загальними орієнтирами є дефіцит державного бюджету менше 3% і державний борг менше 60%, достатньою умовою є також їх істотне зменшення з наближенням до вказаних орієнтирів);

- стабільність курсу національної валюти (успішна участь у Механізмі обмінних курсів II протягом двох років, у рамках якого курс національної валюти до євро має коливатись у межах на +/-15% без серйозного тиску на валютному ринку);

- низьке відхилення у довгострокових номінальних процентних ставках (вони мають не перевищувати середні аналогічні процентні ставки у країнах-членах з найкращою ціновою стабільністю більше ніж на 2%, наприклад у 2003 р. фактично бути не більше 6-7% [9, с. 241].

Метою критеріїв конвергенції є забезпечення урівноваженого розвитку країн-членів та запобігання створенню напруження між країнами членами.

Природно, що процес консолідації регіонів, відомий як «Європа регіонів», передбачає розвиток співробітництва з іншими країнами (аплікантами і потенційними кандидатами на вступ). Відмінною

рисою європейського регіонального планування та прогнозування.

Завдання прогнозування пов'язані з тим, що прогноз окрім аналізу можливостей є основою для розробки стратегії планування й регулювання економіки. Отже, виникає потреба в математичному інструментарії, що стане основою при моделюванні регіональних систем, які визначаються специфікою конкретної території. При цьому перевага повинна віддаватись таким регіональним моделям, які відповідають основним вимогам:

1) повнота полягає у тому, що моделюванню підлягають всі сегменти досліджуваного об'єкта;

2) комплексність передбачає композиційні підмоделі, їхньої певної структуризації, функції яких реалізуються на основі взаємодії різних підходів і методів;

3) самоорганізація передбачає, що модель є системою регресійних рівнянь з різними комбінаціями вхідних і проміжних змінних;

4) синергія міжрегіонального розвитку, що переростає в інтеграційні процеси;

5) керованість – наявність вільних екзогенних змінних, які визначають економічні обмеження і об'єднуються в сценарії, що відображають різні стратегії керування регіональною системою;

6) взаємозалежність показників, яка характеризує рівень розвитку регіону;

7) горизонтально-вертикальний зворотній зв'язок з об'єктами, явищами і процесами більш високого ієрархічного рангу;

8) розімкнутість стосовно результатів моделювання, що дозволить вносити відповідні виправлення і уточнення до існуючої моделі [10].

Процес моделювання включає чотири системуючих елементи:

1) суб'єкт прогнозування – системний аналітик;

2) об'єкт прогнозування – розвиток регіонів;

3) предмет прогнозування – рівень конвергенції регіонів держави;

4) модель, яка опосередковує відносини між об'єктом, що прогнозується, та суб'єктом.

Прогнозування економічної конвергенції регіонів здійснюється за такими етапами:

I – постановка економічних завдань, формування цілей дослідження, системи посилення, гіпотез та розроблення концептуальної моделі;

II – розробка математичної моделі;

III – розробка комп'ютерної моделі та програмування;

IV – аналіз результатів та використання моделі для прогнозування рівня конвергенції.

На першому етапі – постановка проблеми економічного розвитку регіону та розроблення концептуальної моделі – обґрунтовується:

1) мета,

2) завдання,

3) функції,

4) підходи перспективного прогнозування розвитку регіону.

(1) *Мета прогнозування економічної конвергенції регіонів* – сценарне передбачення майбутнього стану наближення регіонів за рівнем соціально-економічного розвитку, що враховує як сформовані тенденції, так і намічені цілі; оцінку можливих наслідків обраних заходів регіональної політики.

(2) Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких основних завдань: чітке визначення показників, які характеризують рівень конвергенції регіональних систем; вибір методичних прийомів їх визначення в динаміці та трендів зміни протягом прогнозного періоду.

(3) Основними функціями прогнозування конвергенції економічного розвитку регіону є:

3.1) науковий аналіз економічних процесів і тенденцій;

3.2) дослідження об'єктивних зв'язків економічних явищ розвитку регіону в конкретних умовах упродовж визначеного періоду;

3.3) оцінка об'єкта прогнозування;

3.4) виявлення альтернатив економічного розвитку;

3.5) нагромадження наукового матеріалу для ґрунтування цільових заходів регіональної політики. Саме реалізація цих функцій прогнозування дозволяє визначити загальні та специфічні підходи, що складають його наукову основу.

Для оцінки рівня зближення економік, використовують поняття *реальної та номінальної* конвергенції. *Реальну конвергенцію* визначають за величиною реального ВВП на душу населення, який свідчить про рівень розвитку економіки регіону (повинні зникати відмінності в рівнях добробуту країн перехідного типу та розвинених країн Європи). *Номінальну конвергенцію* визначають за сукупністю п'яти критеріїв, які були визначені в Угоді про заснування ЄС (ратифікована в 1994 р.) і відповідно до яких здійснюють вступ до союзу нових членів (величина бюджетного дефіциту країни не має перевищувати 3% ВВП; величина державного боргу не має перевищувати 60% ВВП; темп інфляції не має перевищувати показника трьох найкращих країн-членів більш ніж на 1,5%; довгострокова номінальна відсоткова ставка не має перевищувати показника трьох найкращих країн-членів більш ніж на 2%; відхилення величини обмінного курсу не має перевищувати показник трьох найкращих країн-членів більш ніж на 2,25%).

Так як рівень наближення економік визначається реальною та номінальною конвергенцією, то модель економічної конвергенції регіонів буде виражена формулою:

$$K_p = f(GDP, t) \quad (1)$$

$$K_n = f(S_b, D_g, I, I_r, E_r, T) \quad (2)$$

де K_p , K_n – коефіцієнт реальної та номінальної конвергенції;

GDP, S_b , D_g , I, I_r , E_r – реальний ВВП на душу населення, бюджетний дефіцит країни, державний борг, темп інфляції, довгострокова відсоткова номінальна ставка, відхилення величини обмінного курсу;

t – довжина часового ряду.

Вхідною інформаційною базою для прогнозування конвергенції регіонів є матриця спостережень, що містить найбільш повну характеристику досліджуваного об'єкта та враховує головні вимоги до системи оцінних показників, а саме: реальний ВВП на душу населення, величина бюджетного дефіциту країни, величина державного боргу, темп інфляції, довгострокова відсоткова номінальна ставка, відхилення величини обмінного курсу.

На другому етапі – розробка математичних моделей – відбувається подальша формалізація проблем економічного розвитку регіону та вираження її у вигляді конкретних математичних співвідношень, формул, рівнянь та нерівностей.

Алгоритми побудови математичної моделі передбачає такі структурні елементи:

1) вибір із уже існуючих методів, або розробка унікального методу рішення задачі;

2) розробка алгоритму для числового розв'язання задачі у відповідності до вибраного методу;

3) використання математичної моделі для складення прогнозів регіонального розвитку;

4) оцінка отриманих результатів;

5) перевірка адекватності математичної моделі.

Так як рівень наближення економік визначається реальною та номінальною конвергенцією, то модель економічної конвергенції регіонів буде виражена формулою:

$$I_k(t) = \sqrt{(1 + K_p(t))(1 + K_n(t))} - 1 \quad (3)$$

Третій етап – розробка комп'ютерної моделі, передбачає виконання таких кроків: 1) вибір обчислювальних засобів; 2) програмування або налаштування відповідних параметрів існуючих програмно-методичних комплексів; 3) відлагодження програми – виявлення синтаксичних та логічних помилок та неточностей у програмі; 4) тестування програми – перевірка правильності роботи програми на різноманітних тестових прикладах; 5) оцінка адекватності комп'ютерної моделі. На основі результатів перевірки моделі приймається рішення про можливість її практичного використання чи вносяться уточнення.

На цьому етапі необхідно оцінити ефективність роботи комп'ютерної моделі. Ефективною вважається така комп'ютерна модель, яка дозволяє отримати потрібний результат за найкоротший час роботи комп'ютера з найменшими затратами оперативної пам'яті.

На четвертому, завершальному етапі, проводять аналіз отриманих числових результатів і прийняття відповідних рішень, який включає: 1) планування проведення машинного експерименту; 2) виконання програми; 3) при оцінюванні отриманих результатів дослідження використовують інтерактивні режими функціонування комплексу. Всі ці чотири етапи зв'язані між собою й утворюють загальну комплексну модель процесу прогнозування рівня економічної конвергенції регіонів.

Висновки і пропозиції. Результати реалізації сучасної політики регіонального та локального розвитку є суперечливими. Домінуючим в ЄС є процес конвергенції регіонів, який забезпечує суттєве долавання регіональних диспропорцій, гармонізацію трансграничного співробітництва, зменшення внутрішньої міграції населення. Як наслідок, відбувається зменшення контрастності у розвитку регіонів, подолання територіальних диспропорцій, планування міграційних потоків тощо. Процес консолідації регіонів, відомий як «Європа регіонів», передбачає розвиток співробітництва з іншими країнами, зокрема аплікантами і потенційними кандидатами на вступ. Відмінною рисою європейського регіонального планування та прогнозування. Завдання прогнозування пов'язані з тим, що прогноз окрім аналізу можливостей є основою для розробки стратегії планування й регулювання економіки. Отже, виникає потреба в математичному інструментарії, що стане основою при моделюванні регіональних систем, які визначаються специфікою конкретної території.

Список літератури:

1. Лещук Ю. Асиметрія регіональних груп // <https://www.academia.edu/6731174/>
2. Регіональний О. Організаційно-правові засади підтримки депресивних територій в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://h.ua/story/4009/>
3. Спільний Європейський Економічний Простір: гармонізація мегарегіональних суперечностей. Монографія / Заг. ред. Д.Г. Лук'яненко, В.І. Чужиков. – К.: «Інститут сучасного підручника», 2007. – 600 с.

4. Федонюк С.В., Галяс В.І. Європейська інтеграція: регіональна політика Європейського Союзу. Короткий лексикон – Луцьк: РВВ «Вежа», Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2006 – 101 с.
5. Федорук А.М. Диспропорції регіонального розвитку в ЄС – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=487>
6. Чужиков В.І. Чеська модель регіонального розвитку // Економіка // Економіка України. – 2004. – № 7. – С. 72–78.
7. Чужиков В.І. Глобальна регіоналістика: історія та сучасна методологія: Монографія. – К.: КНЕУ, 2008. – 272 с.
8. Яровой Г.О., Белокурова Е.В. Европейский Союз для регионов: что можно и нужно знать российским регионам о ЕС. – СПб.: Норма, 2012. – 368 с.
9. Christian B. Breuer The Regional Puzzle How Regions and Encompassed Actors are Involved in EU Regional Policy Reihe: Regionen in Europa / European Regions Bd. 4, 2012, 408 p.
10. Commission staff working document. Document accompanying the Commission Communication on Regional Policy contributing to smart growth in Europe 2020 COM (2010) 553 final [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/communic/smart_growth/annex_comm2010_553.pdf
11. Communication from the Commission to the Council and the European parliament. Financial Perspectives 2007-2013, Brussels, 14.7.2004 COM (2004) 487 final. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eur-lex.europa.eu/lex/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2004:0487:FIN:EN:PDF>
12. Council Regulation (EC) № 1083/2006 of 11 July 2006 laying down general provisions on the European Regional Development Fund, the European Social Fund and the Cohesion Fund and repealing Regulation (EC) № 1260/1999. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:210:0025:0078:EN:PDF>
13. Declaration of the Assembly of European Regions on Regionalism in Europe. – Strasbourg, 1995. – P. 2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.are-regions-europe.org/GB/A4/A41.html_en/oj/2006/I_210/I_21020060731en00250078.pdf.
14. EU Cohesion Policy 2014 – 2020: legislative proposals [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ec.europa.eu/regional_policy/what/future/proposals_2014_2020_en.cfm.
15. European Commission 29.6.2011 Communication from the commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee of the Regions A Budget for Europe 2020 – Part II: Policy fiches [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/health/programme/docs/maff_2020_fiches_en.pdf
16. Eurostat regional yearbook 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-NA-13-001/EN/KS-NA-13-001-EN.PDF
17. Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on specific provisions concerning the European Regional Development Fund and the Investment for growth and jobs goal and repealing Regulation (EC) No 1080/2006 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pippi.euwiki.org/doc/CELEX:52011PC0614:EN>
18. Regional Policy – Inforegio // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ec.europa.eu/regional_policy/what/index_en.cfm
19. Regional policy: introduction. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://http://europa.eu.int/scadplus/leg/en/lvb/g24000.htm4>
20. Regions for Economic Change. Transforming Regional Economies: «The Power of Research and Innovation Strategies for Smart Specialisation» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ec.europa.eu/regional_policy/conferences/strategies2020/index_en.cfm

Молчанова Э.Ю., Веремієнко Т.С.

Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана

Головня Ю.И.

Киевский национальный торгово-экономический университет

ОЦЕНИВАНИЕ РЕГИОНАЛЬНОЙ КОНВЕРГЕНЦИИ ПРОЦЕССОВ В ЕС

Аннотация

Исследованы основные проблемы дисбаланса экономического развития в регионах ЕС. Рассмотрены особенности конвергенции и дивергенции в ЕС в разные периоды. Определены индикаторы дивергенции регионов ЕС. Обнаружена отличительная черта европейского регионального планирования и прогнозирования. Проанализированы этапы прогнозирования экономической конвергенции регионов.

Ключевые слова: европейский регион, конвергенция, дивергенция, реальная конвергенция, номинальная конвергенция.

Molchanova E.Y., Veremiienko T.S.

Kyiv National Economical University named after Vadym Hetman

Holovnia Y.I.

Kyiv National University of Trade and Economics

EVALUATION OF REGIONAL CONVERGENCE OF PROCESSES IN THE EU

Summary

The main problems of an imbalance of economic development in EU regions are investigated. Features of convergence and a divergence in the EU during different periods are considered. Indicators of a divergence of regions of the EU are defined. The distinctive feature of the European regional planning and forecasting is found. Prediction phases of economic convergence of regions are analyzed.

Keywords: European region, convergence, divergence, real convergence, nominal convergence.